

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 38/2000 vp**

Hallituksen esitys eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen sekä siihen liittyvän Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ulkoasiainvaliokunta on 22 päivänä syyskuuta 2000 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen sekä siihen liittyvän Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen (HE 76/2000 vp) määräysten, erityisesti erioikeuksia ja vapauksia koskevien, kuulumisesta lainsäädännön alaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Risto Eerola, oikeusministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Ilkka Saraviita.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Roomassa 16 päivänä marraskuuta 1998 Suomen tasavallan hallituksen ja Länsi-Euroopan puolustusmateriaalityöryhmän jäsenmaiden välillä tehdyn eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen sekä siihen liittyvän Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen.

Esitys sisältää ehdotuksen laiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 30 päivän kuluttua siitä kun mainittu Rooman sopimus on hyväksytty.

Esitys ei sisällä erillisiä säätämisyjärjestysperusteluita.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunnan suostumus

Hyväksymisen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä sisältävät valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet. Perustuslaissa tarkoitettu lainsäädännön ala kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat määräykset siitä riippumatta, ovatko ne ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annettujen säännösten kanssa (ks. PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Socrate-sopimus. Eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskeva sopimus (Socrate-sopimus) saa asiallisen sisältönsä kahdesta muusta sopimuksesta eli Thales-sopimuksesta ja Euclid-ohjelmastopimuksesta, joiden määräyksiin Socrate-sopimuksessa viitataan. Viitattuja sopimuksia ei ole otettu esityksen liitteiksi, vaan niiden määräyksistä on tehty pääpiirtein selkoa esityksen perusteluissa. Esityksessä ei ole selvitetty, sisältykö Socrate-sopimukseen tai siinä viitattuihin sopimuksiin lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Lainsäädännön alaan kuuluvia ovat ainakin sellaiset Socrate-sopimuksen määräykset, jotka koskevat perustuslain 15 §:n 1 momentissa suojattujen immateriaalioikeuksien piiriin kuuluvan tutkimustiedon luovuttamista ja käyttöä. Viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen ja tietojen julkisuutta koskevat sopimusmääräykset kuuluvat perustuslain 12 §:n 2 momentin johdosta niin ikään lainsäädännön alaan. Sopimuksen XXI pykälän 2 kohdassa osapuolia kiellellään saattamasta sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevia erimielisyyksiä kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tällainen määräys kuuluu lainsäädännön alaan. Socrate-sopimukseen vaaditaan näin ollen eduskunnan suostumus.

Pariisin sopimus. Esityksen perustelujen mukaan Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen (Pariisin sopimus) 3 artiklan määräys järjestön oikeushenkilöllisyydestä kuuluu lainsäädännön alaan, koska oikeushenkilöllisyydestä sekä siihen liittyvästä oikeuskelpoisuudesta ja oikeudellisesta toimintakyvystä säädetään Suomessa lailla. Tämä kanta on valiokunnan mielestä perusteltu.

Pariisin sopimus sisältää määräyksiä järjestön samoin kuin sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön erioikeuksista ja vapauksista. Myös tällaiset määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan ja vaativat siten eduskunnan hyväksymisen. Merkitystä ei ole sillä, että erioikeuksia ja vapauksia koskeviin sopimusmääräyksiin sitoutumisesta on ennen uuden perustuslain voimaantuloa päätetty ilman eduskunnan suostumusta siltä osin kuin tällaisten määräysten on voitu katsoa kuuluvan vuonna 1958 säädetyn ns. YK-valtuuslain piiriin.

Hyväksymispäätöksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Socrate-sopimuksen sekä siihen liittyvän Pariisin sopimuksen. Esityksestä kuitenkin ilmenee, että Suomen ei ole tarkoitus liittyä Pariisin sopimuksen osapuoleksi. Tarkoitus on Roomassa 16 päivänä marraskuuta 1998 allekirjoitetun liitekirjeen mukaisesti ilmoittaa, että Suomi noudattaa Pariisin sopimusta siltä osin kuin sopimus liittyy Socrate-sopimuksen täytäntöönpanoon ja myös suhteissaan niihin kolmeen Länsi-Euroopan puolustusmateriaaliryhmän jäsenmaahan, jotka eivät ole Länsi-Euroopan unionin täysjäseniä, sekä Ruotsiin. Eduskunnan hyväksymispäätös on Pariisin sopimuksen osalta muotoiltava esityksen tätä tarkoitusta vastaavaksi.

Hyväksymisestä päättäminen

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee

perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Socrate-sopimus saa asiallisen sisältönsä siinä viitatuista Euclid- ja Thales-sopimuksista, joihin voivat liittyä vain Länsi-Euroopan puolustusmateriaaliryhmän jäsenet. Sopimuksessa käytetyn viittaustekniikan perusteella näyttäisi siltä, että Euclid- ja Thales-sopimusten mahdollinen muuttaminen merkitsee samalla Socrate-sopimuksen sisällön muuttumista. Socrate-sopimuksen määräysten on kuitenkin katsottava viittaavan sopimuksen allekirjoittamispäivänä voimassa olleisiin Euclid- ja Thales-sopimuksen määräksiin. Viitattujen sopimusten mahdolliset muutokset eivät näin ollen vaikuta Socrate-sopimuksen sisältöön, jollei tästä erikseen sovi ta siten kuin sopimuksen muuttamisesta on sen XXII pykälässä määrätty. Näin ymmärrettynä eduskunta voi päättää sopimuksen hyväksymisestä äänten enemmistöllä.

Voimaansaattamislakiehdotus

Perustuslain 95 §:n 1 momentissa edellytetään, että kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan valtion-sisäisesti voimaan lailla.

Esitys sisältää ehdotuksen laiksi, jolla on lain nimikkeestä päätellen tarkoitus saattaa voimaan Socrate-sopimuksen ja Pariisin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Lain 1 §:n sanamuodon mukaan lailla kuitenkin saatetaan voimaan kummankin sopimuksen kaikki määräykset. Valiokunnan mielestä säännös on syytä tarkistaa koskemaan vain sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, vaikka

valtiosopimuksen kaikkien määräysten lailla toteutettavalle voimaansaattamiselle ei sinänsä ole perustuslaista johtuvia esteitä.

Muita seikkoja

Esityksen perusteluissa on tehty niukasti selkoa sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvista määräyksistä samoin kuin siitä, miksi sopimukseen on tarpeen saada eduskunnan suostumus. Esityksestä ei riittävällä tarkkuudella ilmene, miltä osin sopimusten määräykset on tarkoitettu lailla voimaansaattaviksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että näihin seikkoihin kiinnitetään huomiota kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevia hallituksen esityksiä laadittaessa.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että eduskunnan suostumus on tarpeen eurooppalaista tutkimus- ja teknologia-yhteistyöjärjestelmää koskevaan puitesopimukseen samoin kuin Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen noudattamista koskevaan liitekirjeeseen,

että puitesopimuksen ja liitekirjeen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä ja

että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-lisen lain säätämisyksessä.

PeVL 38/2000 vp — HE 76/2000 vp

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Paula Kokkonen /kok	Heli Paasio /sd
vpj.	Riitta Prusti /sd	Osmo Puhakka /kesk
jäs.	Tuija Brax /vihr	Pekka Ravi /kok
	Esko Helle /vas	Petri Salo /kok
	Jouko Jääskeläinen /skl	Arto Seppälä /sd
	Jouni Lehtimäki /kok	Ilkka Taipale /sd
	Pekka Nousiainen /kesk	vjäs. Veijo Puhjo /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.